

USLUŽNA DJELATNOST U APOTEKAMA - STRATEGIJA RAZVOJA U EVROPSKOJ UNIJI

Prof. D-r Bistra Angelovska

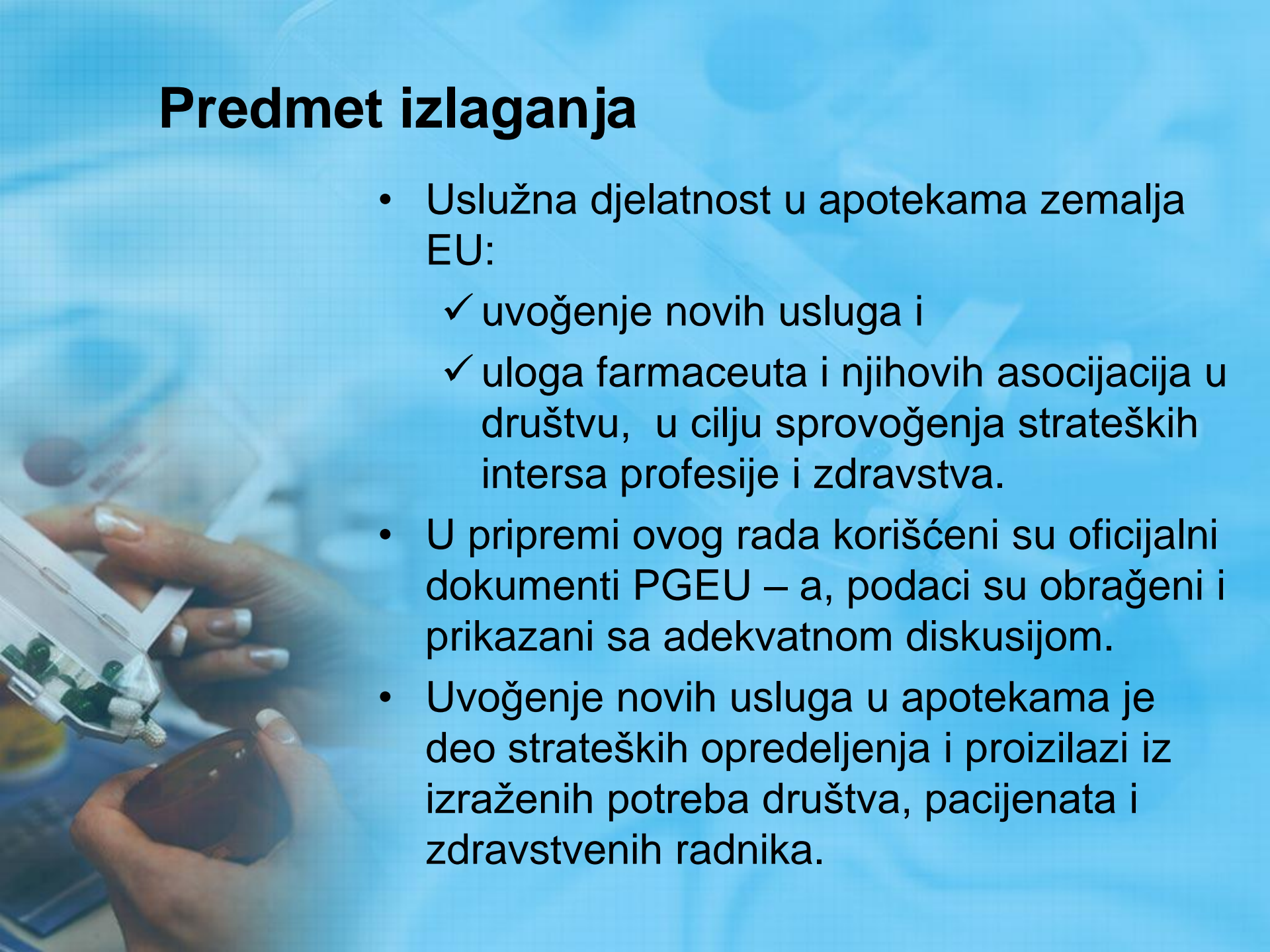
Predsednica Farmaceutske komore Makedonije

Uvod

- Farmaceutski projekat EU:
 - Popularizacija farmaceutske profesije u društvu:
 - Poboljšanje farmaceutske prakse
 - Zadovoljiti potrebe pacijenata
 - Odgovoriti sve većim izazovima u zdravstvu
 - Evropske vlasti traže načine za:
 - Optimizaciju upotrebe lekova,
 - Povećanje efektivnosti farmakoterapije i
 - Smanjenje ukupnih troškova za zdravstvo.
- ❖ Znanja i veštine evropskih farmaceuta mogu da osiguraju postizanje tih ciljeva.

Predmet izlaganja

- Uslužna djelatnost u apotekama zemalja EU:
 - ✓ uvođenje novih usluga i
 - ✓ uloga farmaceuta i njihovih asocijacija u društvu, u cilju sprovođenja strateških interesa profesije i zdravstva.
- U pripremi ovog rada korišćeni su oficijalni dokumenti PGEU – a, podaci su obrađeni i prikazani sa adekvatnom diskusijom.
- Uvođenje novih usluga u apotekama je deo strateških opredeljenja i proizilazi iz izraženih potreba društva, pacijenata i zdravstvenih radnika.

4 grupe djelatnosti moderne apotekarske prakse

- Suvremena farmaceutska praksa u apotekama je sve složenija i oslanja se na profesionalnost farmaceuta, unikatnoj apotekarskoj poziciji i postojećih tehnologija
- Svakodnevne apotekarske djelatnosti mogu biti klasifikovane u četiri grupe:
 1. Poboljšanje bezbednosti lekova i dostupnosti do pacijenta
 2. Poboljšanje rezultata medikacije za određene grupe pacijenata
 3. Poboljšanje javnog zdravlja i
 4. Povećanje efektivnosti sistema

1. Poboljšanje bezbednosti lekova i dostupnost do pacijenta

- Osnovna djelatnost apotekarske prakse je garantiranje da će pacijent uzeti pravi lijek, u tačnom vremenu i u skladu sa odgovarajućim savjetom. Ovo uključuje:
 - **Osiguravanje adekvatnih zaliha** – propisno čuvanje lekova i medicinskih sredstava, posebno preparata koji zahtevaju specijalan režim skladištenja i distribucije i stalni dotok esencijalnih lijekova;
 - **Osiguranje kvaliteta lijekova** – pridržavanje složenim regulatornim zahtjevima, redovno snabdjevanje
 - **Izrada lijekova u apotekama** – ostaje jedna od osnovnih usluga u većini zemalja EU (individualno doziranje, izrada individualnih sistema sa jednokratnom dozom za pacijente sa složenim terapijskim režimima i dr.)

1. Poboljšanje bezbednosti lekova i dostupnost do pacijenta

- **Hitno snabdjevanje** – farmaceuti su najdostupniji zdravstveni radnici koje pacijenti posjećuju bez najve i u svako vreme; unekim državama EU farmaceut može da izda lijek čiji je režim izdavanja samo po preporuci lekara;
- **Izdavanje lijekova na receptu** – profesionalna djelatnost farmaceuta koja obuhvata i davanje informacija o lijeku o propratnim pojavama, neželjenim reakcijama, farmakološkom djelovanju, način korišćenja, moguće interakcije; optimizacija benefita terapije.

2. Poboljšanje rezultata medikacije za određene grupe pacijenata

Farmaceutska praksa dopunjuje skrb o pacijentima i obezbeđuje željene terapijske rezultate. Propisno upravljanje procesom vezanim za korišćenje lijekova, uključujući i kvalitet života pacijenata je osnova farmaceutske profesije.

Farmaceuti u tom cilju:

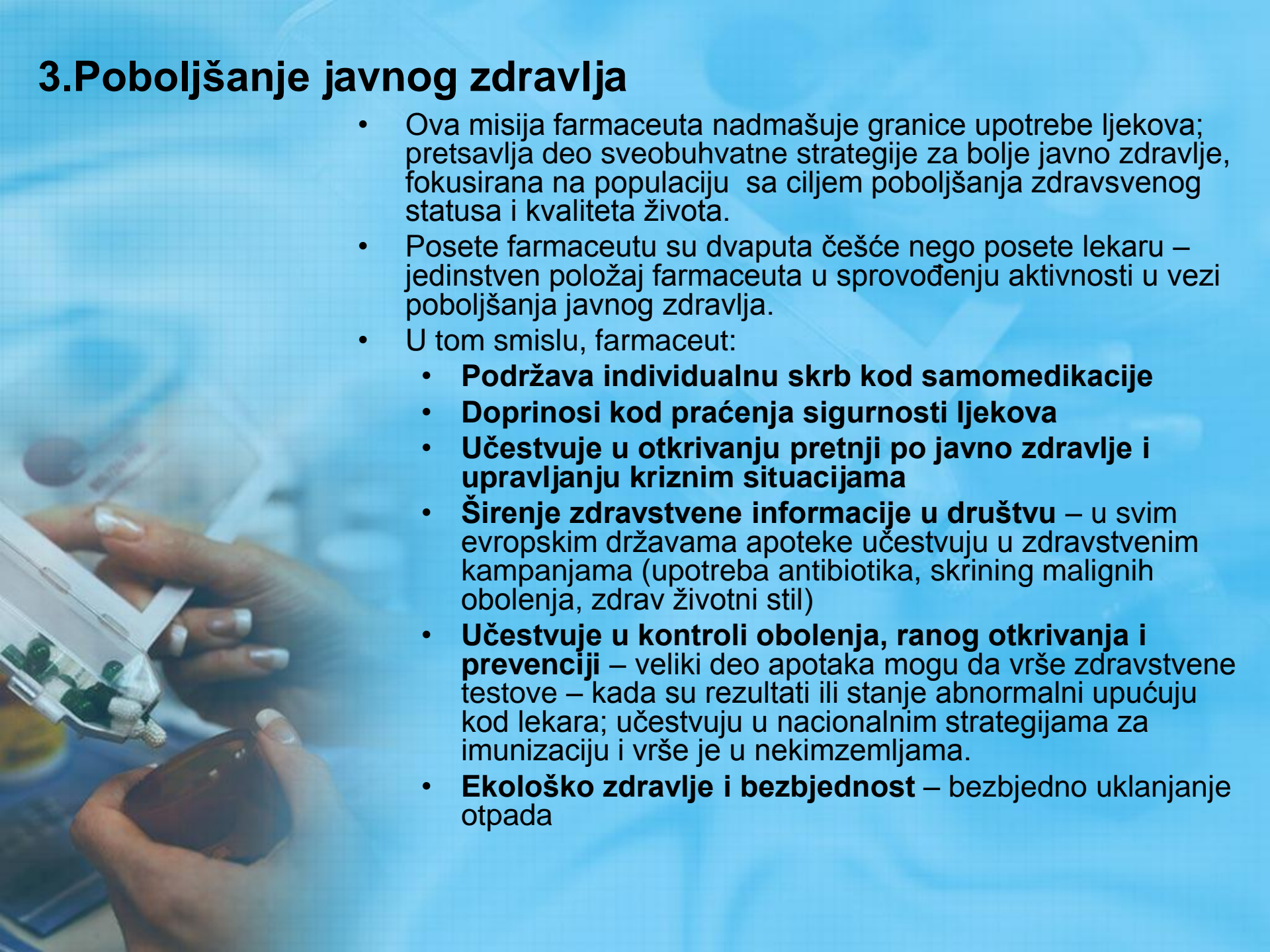
- **Pružaju informacije** – ekspertska informacija o lijekovima i medicinskim sredstvima;
- **Upravljanje terapijom lijekovima** – djelatnost poznata kao farmaceutska skrb – optimizuje prednosti i minimizira rizike karakteristične za korišćenje leka. Farmaceut u direktnom kontaktu sa pacijentom procenjuje lekove i stanje pacijenta, gradi sistem poverenja, pruža informacije o leku, daje upute o upotrebi i obezbeđuje adherenciju pacijenta, uzimajući u obzir i farmakoekonomske parametre i kontakt sa lkerom u vezi optimizacije terapije.

2. Poboljšanje rezultatata medikacije za određene grupe pacijenata

- **Upravljanje terapijom za hronične bolesnike** – česte posete ovih bolesnika omogućavaju saradnju farmaceuta i pacijenta, mogućnost skrininga, kontrole terapije lekovima, promocija zdravlja i edukacija;
- **Doprinos za odgovarajuće sprovođenje terapije od strane pacijenata** – ocena potreba pacijenta, iniciranje, regulisanje ili mogućnost prekida terapije u konsultaciji sa lekarom, u nekim državama – kontrola bolesti, optimizacija farmakoterapije, tumačenje i monitoriranje rezultata laboratoriskih testova, pružanje pomoći pacijentima.
- **Osnovni izazov** – isporuka efektivnih usluga usmerenih ka pacijentu i efikasne usluge u saradnji sa ostalim zdravstvenim radnicima u primarnoj i sekundarnoj zdravstvenoj zaštiti.

3. Poboljšanje javnog zdravlja

- Ova misija farmaceuta nadmašuje granice upotrebe lijekova; pretsavlja deo sveobuhvatne strategije za bolje javno zdravlje, fokusirana na populaciju sa ciljem poboljšanja zdravstvenog statusa i kvaliteta života.
- Posete farmaceutu su dvaputa češće nego posete lekaru – jedinstven položaj farmaceuta u sprovođenju aktivnosti u vezi poboljšanja javnog zdravlja.
- U tom smislu, farmaceut:
 - **Podržava individualnu skrb kod samomedikacije**
 - **Doprinosi kod praćenja sigurnosti lijekova**
 - **Učestvuje u otkrivanju pretnji po javno zdravlje i upravljanju kriznim situacijama**
 - **Širenje zdravstvene informacije u društvu** – u svim evropskim državama apoteke učestvuju u zdravstvenim kampanjama (upotreba antibiotika, skrining malignih obolenja, zdrav životni stil)
 - **Učestvuje u kontroli obolenja, ranog otkrivanja i prevenciji** – veliki deo apoteka mogu da vrše zdravstvene testove – kada su rezultati ili stanje abnormalni upućuju kod lekara; učestvuju u nacionalnim strategijama za imunizaciju i vrše je u nekim zemljama.
 - **Ekološko zdravlje i bezbjednost** – bezbjedno uklanjanje otpada

4. Povećanje efektivnosti sistema

- **Poboljšanje raspoloživosti i dostupa do usluga** – apoteke su najdostupnije zdravstvene ustanove u društvu, bez prethodne najave i sa produženim radnim vremenom, za sve pacijente;
- **Nezavisna informacija i odluka o lekovima** – kao eksperti za lekove, farmaceuti su dostupni i sigurni izvori za savjet i liječenje, u skladu sa opštim standardima za obrazovanje i kvalifikacija u Evropi, odgovorni profesionalnim i etičkim dužnostima. Potrebni su odgovarajući mehanizmi kako bi mogli da deluju samostalno i nezavisno.
- **Ekonomska efektivnost usluga i finansijska stabilnost zdravstvenih sistema**
- **Deo zdravstvenog ekosistema** – povećanje komercijalizacije može utjecati na opstanak apotekarskih sistema i kvaliteta zdravstva, kao i povećanje troškova.

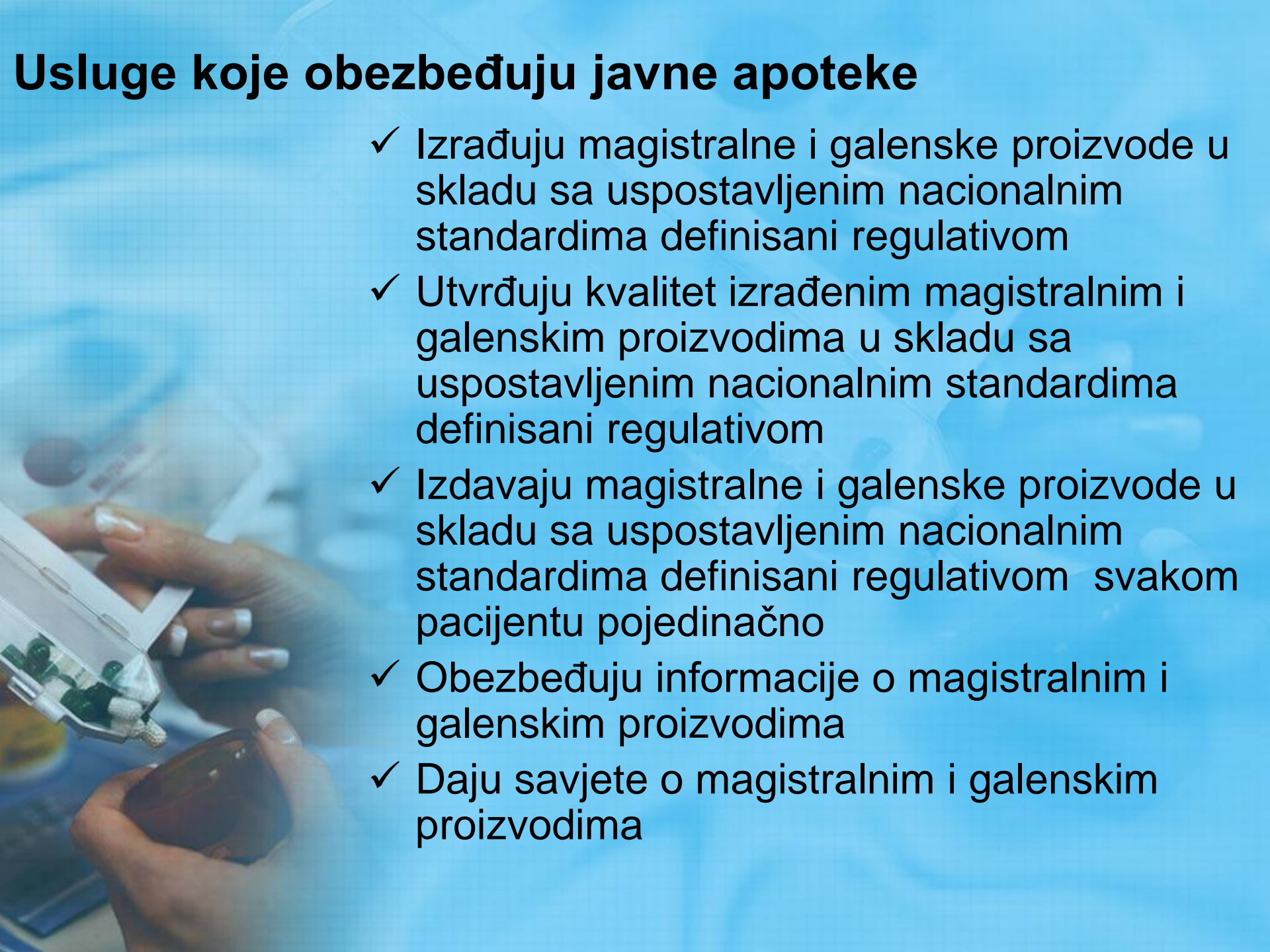
Usluge koje obezbeđuju javne apoteke

- ✓ Snabdijevanje lekovima i medicinskim sredstvima
- ✓ Izdavanje lekova i medicinskih sredstava
- ✓ Reizdavanje izdavanje lekova medicinskih sredstava (kod hronično bolesnih)
- ✓ Uklanjanje medicinskog otpada
- ✓ Obezbeđivanje i pružanje informacija o leku koji se uzima po prvi put
- ✓ Obezbeđivanje i pružanje informacija o leku koji se uzima kod ponovljenog izdavanja
- ✓ Pružaju savjete o izdatim lijekovima i medicinskim sredstvima
- ✓ Vrše edukaciju pacijentima i populaciji o lekovima i medicinskim sredstvima
- ✓ Saraduju sa drugim zdravstvenim radnicima, pre svega sa lekarima koji su propisali lekove ili medicinska sredstva radi izbegavanja mogućih greški kod propisivanja i medikacije

Farmaceuti obezbeđuju da svi pacijenti na vrijeme dobiju svoje lijekove ili medicinska sredstva na najbržem, najjednostavnijem i najbezbednijem mogućem načinu. Zbog toga obezbeđuju optimalne zalihe i procedure za najbrže moguće snabdevanje i izdavanje.

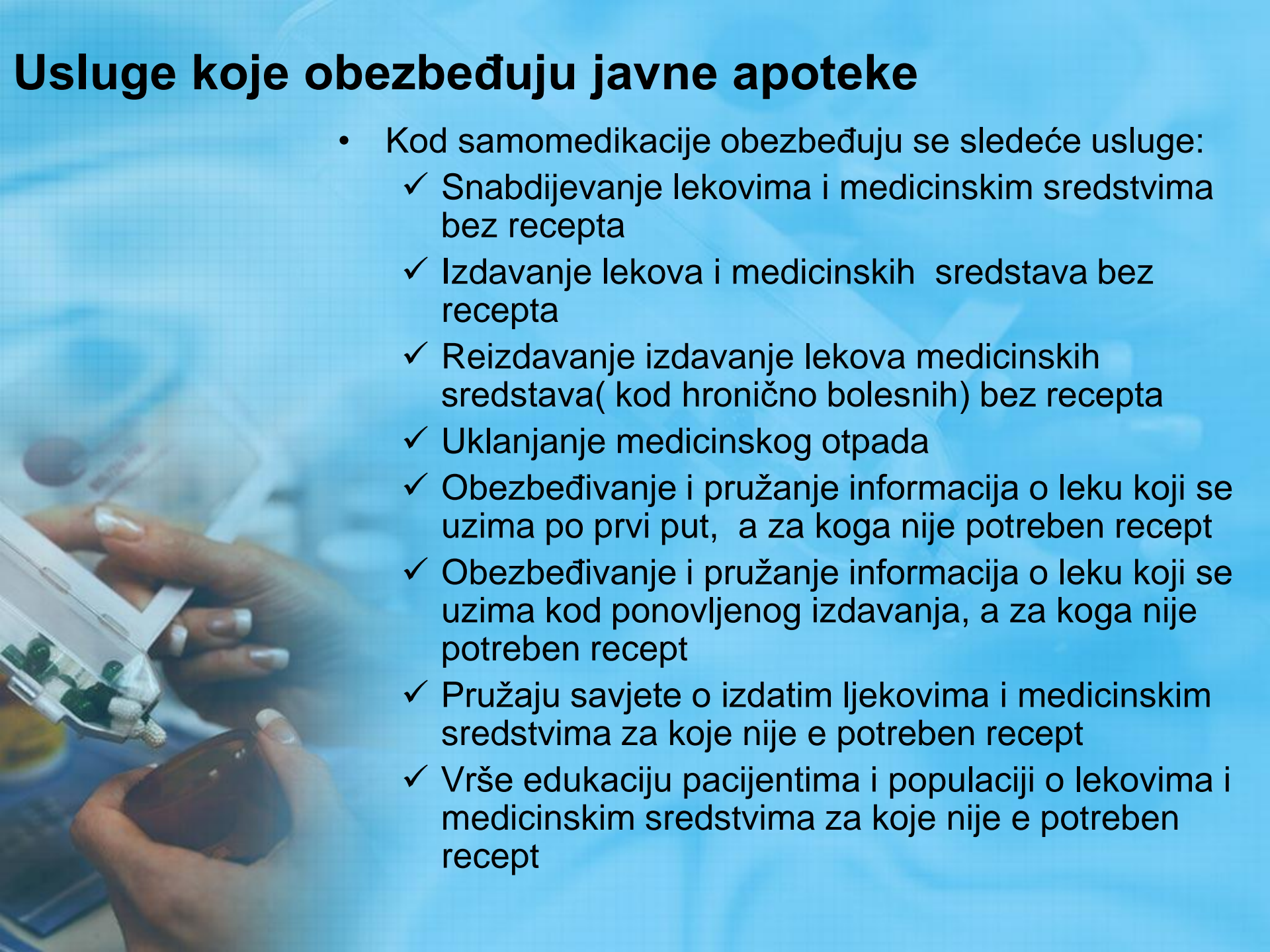
Usluge koje obezbeđuju javne apoteke

- ✓ Izrađuju magistralne i galenske proizvode u skladu sa uspostavljenim nacionalnim standardima definisani regulativom
- ✓ Utvrđuju kvalitet izrađenim magistralnim i galenskim proizvodima u skladu sa uspostavljenim nacionalnim standardima definisani regulativom
- ✓ Izdavaju magistralne i galenske proizvode u skladu sa uspostavljenim nacionalnim standardima definisani regulativom svakom pacijentu pojedinačno
- ✓ Obezbeđuju informacije o magistralnim i galenskim proizvodima
- ✓ Daju savjete o magistralnim i galenskim proizvodima

Usluge koje obezbeđuju javne apoteke

- Kod samomedikacije obezbeđuju se sledeće usluge:
 - ✓ Snabdijevanje lekovima i medicinskim sredstvima bez recepta
 - ✓ Izdavanje lekova i medicinskih sredstava bez recepta
 - ✓ Reizdavanje izdavanje lekova medicinskih sredstava(kod hronično bolesnih) bez recepta
 - ✓ Uklanjanje medicinskog otpada
 - ✓ Obezbeđivanje i pružanje informacija o leku koji se uzima po prvi put, a za koga nije potreban recept
 - ✓ Obezbeđivanje i pružanje informacija o leku koji se uzima kod ponovljenog izdavanja, a za koga nije potreban recept
 - ✓ Pružaju savjete o izdatim lijekovima i medicinskim sredstvima za koje nije e potreban recept
 - ✓ Vršer edukaciju pacijentima i populaciji o lekovima i medicinskim sredstvima za koje nije e potreban recept

Usluge koje obezbeđuju javne apoteke

- ❑ Farmaceuti u apotekama nekih Evropskih zemalja stimulišu pacijente da zaštite svoje zdravlje kroz organizovanih kampanja i prezentacija. Pri tome pružaju sledeće usluge:
 - ✓ Merenje telesne težine
 - ✓ Merenje krvnog pritiska
 - ✓ Merenje holesterola u krvi
 - ✓ Merenje glukoze u krvi
 - ✓ Testiranje za trudnoću
 - ✓ Vođenje programa za prestanak pušenja
 - ✓ Vođenje programa za savetovanje hroničnih bolesnika
 - ✓ Vođenje programa za smanjenje telesne težine
 - ✓ Vođenje programa za pacijente bolesnih od astme
 - ✓ Vođenje programa za pacijenti bolesnih od dijabetesa
 - ✓ Obezbeđivanje noćni servis za hitne slučajeve
- Farmaceuti u apotekama mogu učestvovati u programima za prevenciju i zaštitu zdravlja građana i da doprinesu svojim znanjem i uslugama u održavanju i poboljšanju javnog zdravlja.

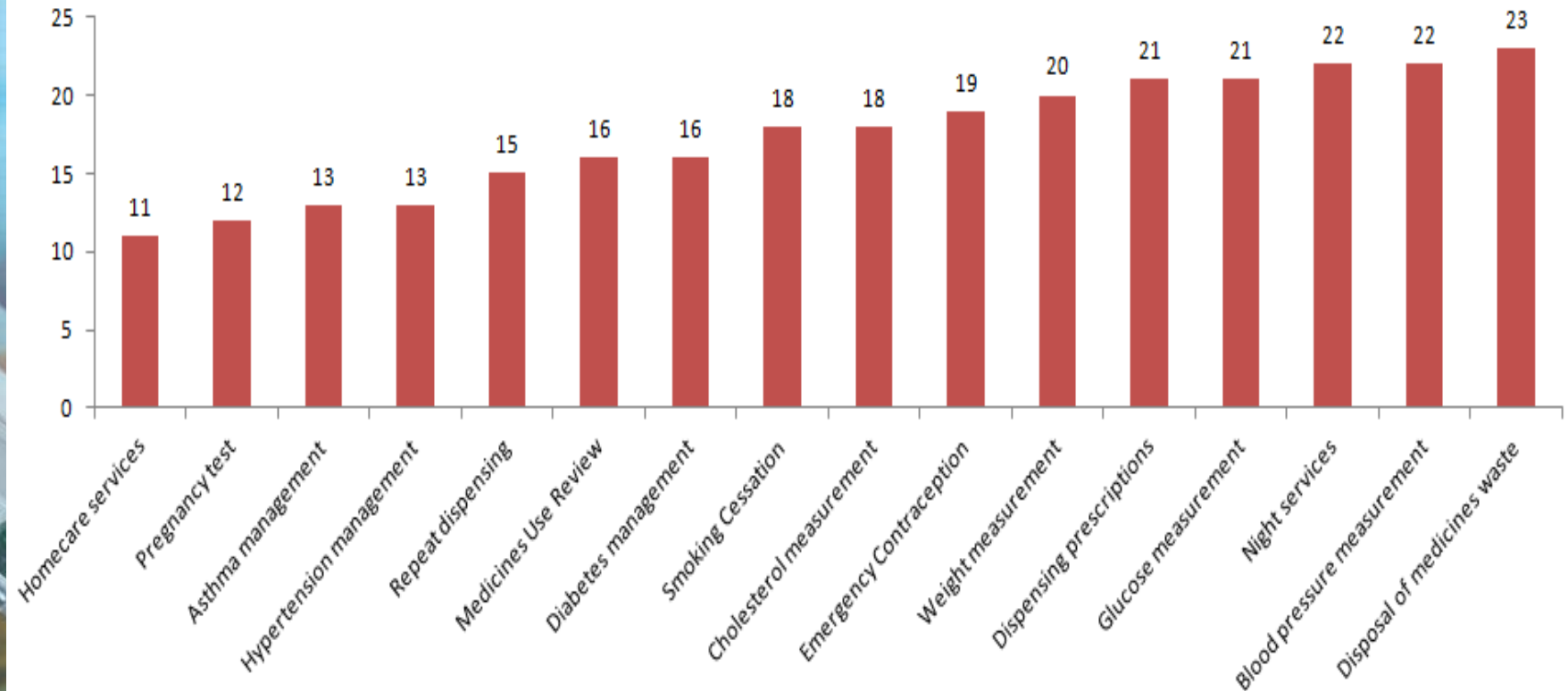
Usluge u apotekama u Evropskim zemljama

IV.I.Ia PHARMACY SERVICES

Country	Dispensing prescriptions	Repeat dispensing	Disposal of medicines waste	Medicines Use Review	Emergency Contraception	Blood pressure measurement	Cholesterol measurement	Glucose measurement
Austria	Yes	No	Yes	No	Yes	Yes	Yes	Yes
Belgium	Yes	Yes	Yes	No	Yes	No	No	No
Bulgaria	Yes	Yes	Yes	No	Yes	Yes	No	Yes
Croatia	Yes	Yes	Yes	No	-	Yes	No	No
Czech Rep.	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes
Denmark	Yes	No	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes
Estonia	No	No	Yes	No	No	Yes	Yes	Yes
Finland	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes
France	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	No	No	Yes
Germany	Yes	No	Yes	Yes	-	Yes	Yes	Yes
Hungary	Yes	No	Yes	No	No	Yes	Yes	Yes
Ireland	Yes	No	Yes	No	Yes	Yes	Yes	Yes
Italy	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes
Netherlands	-	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes
Portugal	Yes	No	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes
Slovakia	Yes	No	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes
Slovenia	No	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes
Spain	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes
Sweden	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes
UK	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes
Romania	yes	yes	yes	yes	yes	yes	no	yes
Switzerland	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes
Turkey	yes	-	no	yes	no	yes	no	no

Usluge u apotekama u Evropskim zemljama

W.I.I.c PHARMACY SERVICES – number of countries

Irska – rezultati usluge „vakcinacija protiv gripa u apotekama“ - *Irish Pharmaceutical Union - IPU*

- U sezoni 2014-2015 je izvršena četvrta po redu imunizaciona kampanja Irske službe za zdravstvena usluge (the Health Services Executive) u kojoj su učestvovala irske apoteke za vakcinaciju protiv gripe.
- Sprovedene su posebne obuke za farmaceute i zahteve za apoteke
- Zaključak:
 - Još uvek postoji veliki potencijal za širenje ove nove usluge koja se pruža u apotekama Irske. Potrebe od pružanja ove usluge su još uvek veće od mogućnosti zdravstvenih ustanova što ih pružaju. Oko pola miliona Iraca ne dobija ovu uslugu, i pored toga što bi trebalo.
 - Mogućnost nadgledanja pokrivanja vakcinacija je najvažniji element svakog imunizacionog programa. U cilju određivanja propusta i slabih strana, sve zemlje članice moraju preispitati svoj prilaz zbog dobivanja sveobuhvatne i točne informacije o pokriću vakcinacijama, tako da, organizacije zadužene za javno zdravlje prate njihov napredak i ustanovljavaju smetnje za postizanje nacionalnih i evropskih ciljeva.

Ministar zdravlja Francuske podržava vakcinacije u apotekama

Mesečne farmaceutske novine u Evropi, novembar, 2014

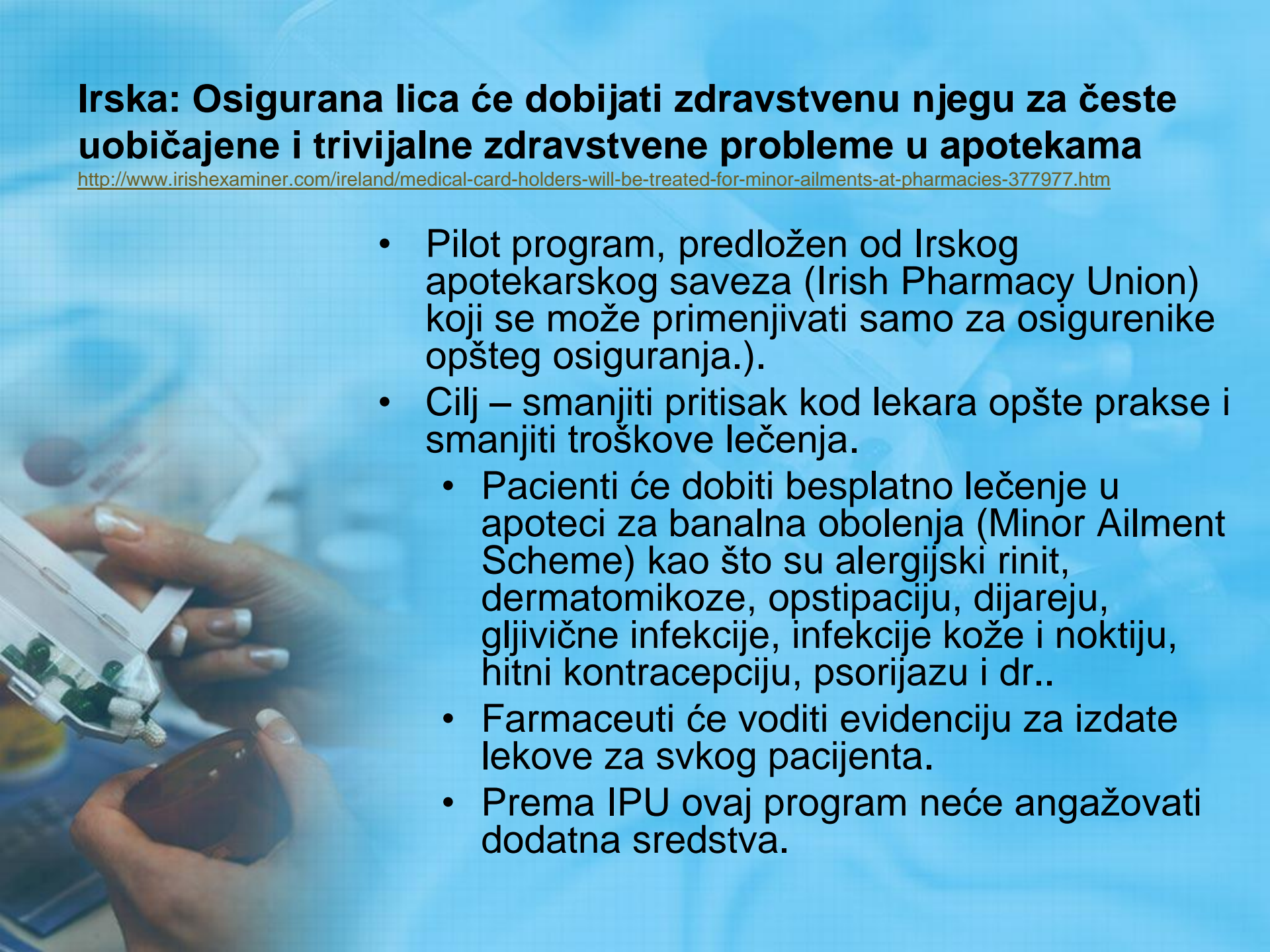
- Francuska će biti sledeća država koja će dozvoliti izvršavanje vakcinacija u apotekama.
- Vakcinacije u apotekama su široko rasprostranjene u USA i Australiji, kao i u Velikoj Britaniji, Irskoj, i Portugalu.
- Podaci iz tih zemalja su veoma pozitivni – vakcinacije izvođene od farmaceuta povećava broj vakciniranih, ne samo ukupni, već i vulnerabilnih grupa.
- Pacienti, opet, ukazuju da je bliskost apoteka vrlo velika pogodnost za njih.
- Ministarka je rekla da je opadanje broja vakcinisanih jedan od razloga za uvođenje nove usluge.
- Sastanak u Briselu prvog decembra - ministri zdravlja država članica su apelovali za ulaganje napora za povećanje broja imunizacija i šire učestvo zdravstvenih radnika u procesu informisanja i izvođenja vakcinacija.

Irska: Osigurana lica će dobijati zdravstvenu njegu za česte uobičajene i trivijalne zdravstvene probleme u apotekama

<http://www.irishexaminer.com/ireland/medical-card-holders-will-be-treated-for-minor-ailments-at-pharmacies-377977.htm>

- Pilot program, predložen od Irskog apotekarskog saveza (Irish Pharmacy Union) koji se može primenjivati samo za osigurenike opšteg osiguranja.).
- Cilj – smanjiti pritisak kod lekara opšte prakse i smanjiti troškove lečenja.
 - Pacienti će dobiti besplatno lečenje u apoteci za banalna obolenja (Minor Ailment Scheme) kao što su alergijski rinit, dermatomikoze, opstipaciju, dijareju, gljivične infekcije, infekcije kože i noktiju, hitni kontracepciju, psorijazu i dr..
 - Farmaceuti će voditi evidenciju za izdate lekove za svakog pacijenta.
 - Prema IPU ovaj program neće angažovati dodatna sredstva.

Razvoj prakse propisivanja lekova od strane magistra farmacije

David Gibson D., Prior R., Thomas C., Davidson L., Pharmacy practice, North East and Cumbria Clinical Pharmacy Network, UK, Issue 77, Spring 2015, p. 33-35

- Pretstavljjanje mogućnosti da magistri farmacije propisuju recepte, momentalne prakse i načina kako bi mogle da se iskoristi u cilju jačanja kliničke uloge farmaceuta u budućnosti.
- Prvi ispisan recept od magistra farmacije je u Velikoj Britaniji 2004 godine.
- Nakon desetak godina propisivanje je utvrđeno u praksi, izvršene su promene u propisima i razvijeno je t.z. nezevisno propisivanje (Independent prescribing) – propisivanje lekova od lica koje nije lječnik procenjuje kliničko stanje i na toj osnovi određuje terapiju
- Evaluacija terapije od strane farmaceuta je dovela do promena svakodnevne rutine propisivanja mnogih lekova.

Razvoj prakse propisivanja lekova od strane magistra farmacije

David Gibson D., Prior R., Thomas C., Davidson L., Pharmacy practice, North East and Cumbria Clinical Pharmacy Network, UK, Issue 77, Spring 2015, p. 33-35

- Ove promene proučava Mreža kliničke farmacije (Clinical Pharmacy Network) i procenjuje tekuću praksu propisivanja i mogućnosti i pravci razvoja
- Farmaceuti mogu propisivati lijekove nakon završenog kursa i dobijanja odobrenja – broj takvih farmaceuta je u porastu.
- Jedini okvir za potvrđivanje kompetentnosti lica koji mogu propisivati lijekove (The Single Competency Framework for Prescribers) određuje da lice koje propisuje lijekove „garantira održavanje poverenja i kompetencije u cilju propisivanja recepta“

Razvoj prakse propisivanja lekova od strane magistra farmacije

David Gibson D., Prior R., Thomas C., Davidson L., Pharmacy practice, North East and Cumbria Clinical Pharmacy Network, UK, Issue 77, Spring 2015, p. 33-35

Ključni momenti

- Propisivanje lekova od strane magistra farmacije nailazi na dobar prijem i pokazuje dobre rezultate u prvom desetljeću primjene.
- Većina slučaja propisivanja od magistra farmacije ja za hospitalizovane pacijente.
- Farmaceuti koji propisuju lijekove su orijentisani ka obezbeđivanju najpravilnije i prvovremeno lječenje za pacijenta.
- Još uvek, za uslugu propisivanja lekova od farmaceuta nisu obezbeđeni zadovoljavajući resursi .
- Propisivanje lekova od strane magistra farmacije ima solidnu osnovu za razvoj kao integralni deo prktikovanja kliničke farmacije u sledećem desetljeću.

„Propisivanje recepata od strane magistra farmacije je ogroman nereliziran potencijal u pružanju kvalitetne zdrastvene njege za pacijente“. (Pharmacy practice, Issue 77, Spring 2015, p. 33-35)

Zaključak

- Aktivna uloga farmaceuta u primarnoj zdravstvenoj zaštiti može doprineti jačanju uticaja apoteka u društvu na efektivnost i efikasnost zdravstvenih sistema.
- Razvijena mreža apoteka u svim evropskim državama nosi veliku prednost koju treba iskoristiti na najbolji način.
- Evropska farmaceutska zajednica, u saradnji sa ostalim socijalnim i zdravstvenim partnerima i nacionalnim vlastima, radi na pronalaženju novih načina za poboljšanje javnog zdravlja, kvaliteta i efektivnosti zdravstvenog sektora u okviru nacionalnih odgovornosti za zdravstvenu zaštitu.

Pharmacist

What everyone thinks I do

What society thinks I do

What the media thinks I do

What doctors think I do

What I think I do

What I do

Hvala na pažnji!!!!